

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту наказу Міністерства освіти і науки України
«Про затвердження Змін до Порядку конкурсного відбору підручників
(крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої
освіти та педагогічних працівників»

1. Мета

Проєкт акта розроблено з метою уніфікації процедур конкурсного відбору підручників та посібників для різних категорій здобувачів освіти, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної та фахової передвищої освіти, а також педагогічних працівників, шляхом запровадження єдиної процедури, що передбачає здійснення вибору підручників педагогічними працівниками закладів освіти з використанням інформаційно-комунікаційного ресурсу, зокрема програмно-апаратного комплексу «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту».

Крім того, проєкт акта спрямований на більш повне врахування результатів вибору підручників і посібників, здійсненого педагогічними працівниками, шляхом зменшення мінімального порогу такого вибору для включення відповідних видань до переліку тих, що можуть друкуватися за кошти державного бюджету.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт акта розроблено Міністерством освіти і науки України відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 64, пункту 4 частини першої та абзацу сьомого частини четвертої статті 75 Закону України «Про освіту», абзацу дев'ятого частини другої статті 54 Закону України «Про повну загальну середню освіту» з метою забезпечення рівних умов вибору навчальної літератури педагогічними працівниками закладів освіти для різних категорій учнів, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної та фахової передвищої освіти за спільними для всіх учасників освітнього процесу процедурами. Застосування такого підходу сприятиме забезпеченню відповідності навчальної літератури потребам і запитам учасників освітнього процесу, удосконаленню її змісту та підвищенню якості.

Додатковим обґрунтуванням прийняття акта є потреба усунення бар'єрів для видання за кошти державного бюджету або на умовах співфінансування підручників і посібників нових авторських колективів, що виникають унаслідок зменшення контингенту учнів та неповного врахування результатів вибору підручників і посібників педагогічними працівниками за результатами

МОН № 1/6956-26 від 07.04.2026

Підписав: Лісовий Оксен Васильович

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000ED3236000AD9E100

Дійсний: з 14.03.2025 11:28:13 по 12.03.2027 11:28:13

конкурсного відбору. Реалізація такого підходу сприятиме розширенню варіативності навчальної літератури, що відповідає засадам реформи «Нова українська школа», посиленню конкуренції між авторськими колективами та підвищенню якості навчальної літератури.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта пропонується поширити норми Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21 вересня 2021 року № 1001 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 06 лютого 2025 року № 155), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2021 року за № 1483/37105, на відбір підручників та посібників для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної та фахової передвищої освіти, а також посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників. Одночасно пропонується визнати таким, що втратив чинність, Порядок конкурсного відбору підручників та посібників для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти і посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 17 липня 2019 року № 1004, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08 серпня 2019 року за № 884/33855.

Реалізація цієї норми забезпечить запровадження єдиного підходу до конкурсного відбору підручників і посібників для всіх категорій здобувачів освіти, зокрема учнів з особливими освітніми потребами, шляхом надання педагогічним працівникам права самостійного вибору навчальної літератури для використання в освітньому процесі.

Також проєктом акта пропонується зменшити пороговий показник узагальненого результату вибору підручників / посібників, що можуть видаватися за кошти державного бюджету, з 40 тис. до 20 тис. примірників, а також відповідно зменшити нижню межу, за якої допускається включення підручників / посібників до переліку за умови співфінансування видавництвом, з 10 до 5 тис. примірників. Таке рішення зумовлене зменшенням контингенту учнів у закладах загальної середньої освіти, а також потребою врахувати вибір педагогічних працівників, здійснений під час конкурсного відбору підручників.

4. Правові аспекти

Проєкт акта розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійну освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41 «Про затвердження Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників», постанови Кабінету Міністрів

України від 19 лютого 2020 р. № 131 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації загальнодержавних заходів у сфері освіти».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Діючий механізм передбачає, що ті підручники/посібники, які під час конкурсного вибору не отримали узагальнений результат вибору, який дорівнює 10 тис. примірників і більше, не видаються за кошти державного бюджету, а їх накладки пропорційно додаються до тих підручників/посібників, які набрали понад 10 тис. примірників.

Зменшення порогу для друку підручників за кошти державного бюджету з 10 тис. до 5 тис. примірників не призведе до зростання загального накладу, оскільки перерозподіл буде здійснюватися тільки для тих підручників, які набрали узагальнений результат менше 5 тис. примірників. Крім того, зниження прохідного порогу дасть і певні позитивні результати, зокрема, збільшиться кількість підручників/посібників певних назв, а це в свою чергу забезпечить безпосередній вибір закладів освіти, збільшить конкуренцію серед авторів та можливість видаватися новим авторським колективам. (Довідково: за результатами конкурсного відбору 2025 року з'явилося 6-10 нових назв, а у 2026 році – прогнозовано може з'явитися близько 15)

Запровадження запропонованих змін не призведе до зростання вартості підручника, оскільки ця категорія підручників (від 5 тис до 20 тис примірників) видається на умовах співфінансування, де діє обмеження вартості, тобто їх видання здійснюється за умови подання видавництвом гарантійного листа про фінансування (за рахунок власних обігових коштів або інших коштів, не заборонених законодавством) різниці між запропонованою видавництвом вартістю такого підручника/посібника і середньою вартістю підручника/посібника, що зазначена у паспорті бюджетної програми на відповідний рік (129 грн у 2025 році).

Отже, прийняття акта не потребуватиме додаткових видатків з державного бюджету на видання підручників/посібників, але потребуватиме додаткових коштів на електронний додаток (є невід'ємною частиною підручника). У разі збільшення переліку підручників, що видаватимуться за кошти державного бюджету, необхідно додатково орієнтовно 7,5 млн грн, із розрахунку 15 додаткових підручників накладом від 5 до 10 тис. примірників середньою вартістю електронного додатка 500 тис. грн).

6. Позиція заінтересованих сторін

З метою проведення публічних консультацій відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у

формуванні та реалізації державної політики», проєкт акта розміщено з 17 лютого по 03 березня 2026 року для громадського обговорення на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України. До проєкту акта надано 12 пропозицій та зауважень, що стосувалися уточнення та/або доповнення деяких норм проєкту акта. Усі пропозиції, подані під час громадського обговорення проєкту акта, були розглянуті, більшість з них ураховані. Проєкт акта розміщено з 05 березня по 05 квітня 2026 року для громадського обговорення на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України у розділі «Регуляторна політика».

Проєкт акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, тому не потребує розгляду Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій.

7. Оцінка відповідності

У проєкті акта відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

У проєкті акта відсутні положення, що стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

У проєкті акта відсутні положення, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

У проєкті акта відсутні положення, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

У проєкті акта відсутні положення, що створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи проєкту акта не потребується.

Наказ потребує проведення державної реєстрації в Міністерстві юстиції України.

8. Прогноз результатів

Реалізація проєкту акта не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

Прийняття акта забезпечить:

реалізацію права педагогічних працівників на вільний вибір підручників та посібників, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачі професійної та фахової передвищої освіти;

прозорість та відкритість процесу конкурсного відбору підручників та посібників для осіб з особливими освітніми потребами;

уніфікацію процедур добору підручників для всіх категорій учнів;

підвищення конкуренції серед авторських колективів і видавництв;

підтримку нових авторських колективів;

підвищення якості навчальної літератури;

розширення вибору навчальних видань для педагогічних працівників, зокрема за різними методичними підходами;

покращення якості освітнього процесу через використання більш різноманітної та якісної навчальної літератури;

відповідність навчальної літератури реальним потребам осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної та фахової передвищої освіти, педагогічних працівників;

реалізацію вибору педагогічних працівників, здійсненого під час конкурсного відбору;

максимально точну фіксацію в системі ПАТ «АІКОМ» обсягів підручників, що підлягають виготовленню та доставці до спеціальних закладів загальної середньої освіти та закладів освіти, у яких створені спеціальні класи;

зростання довіри педагогічних працівників до механізмів відбору навчальної літератури;

цифровізацію процесу конкурсного відбору підручників для усіх здобувачів освіти;

уніфікацію та прозорість процедур формування конкурсної й апеляційної комісій;

чітко визначені повноваження секретаря комісій;

зменшення ризиків процедурних порушень під час проведення конкурсного відбору та розгляду апеляцій.

Міністр освіти і науки України

Оксен ЛІСОВИЙ

« ____ » _____ 2026 р.